

До спеціалізованої вченої ради Д 64.820.05
Українського державного університету
залізничного транспорту

**ВІДГУК
офіційного опонента**

**доктора економічних наук, професора Кузьміна Олега Євгеновича
на дисертаційну роботу Чобіток Вікторії Іванівни
на тему «Інтелектуалізація управління холістичним розвитком
підприємств», представлену до захисту на здобуття наукового ступеня
доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та
управління підприємствами (за видами економічної діяльності)**

**1. Актуальність теми дисертаційної роботи і її зв'язок з
науковими програмами, планами, темами**

В умовах сьогодення одна з основних проблем функціонування вітчизняних промислових підприємств пов'язана зі збільшенням невизначеності в процесі ведення виробничої діяльності, обумовленої прискоренням темпів зміни зовнішнього середовища. Постійна непередбачуваність вимагає від керівників промислових підприємств продукування адекватних управлінських рішень щодо забезпечення перспективних векторів розвитку за допомогою використання інтелектуальних ресурсів, що надасть можливість зберегти і підвищити рівень ефективності та холістичного розвитку.

Загальновизнаними напрямами зниження негативного впливу невизначеності на діяльність підприємства є формування ефективної системи стратегічного планування і використання комплексу інструментів зі зниження впливу або локалізації ризиків різної природи походження. Ці проблеми стають особливо актуальними, зокрема, для промислових підприємств залізничного транспортного машинобудування. У зв'язку з негативними впливами економічних, політичних та інших криз, що призводить до зниження попиту на продукцію та послуги, перед підприємствами даної галузі виникає комплекс проблем стратегічного характеру, і для їх вирішення необхідно забезпечувати процес інтелектуалізації управління їх холістичним розвитком.

Реалізації процесу інтелектуалізації управління холістичним розвитком підприємств перешкоджає недостатня розробленість теоретико-

методологічних основ. Аналіз різних теорій та методології управління вказує на необхідність узагальнення та систематизації накопиченого досвіду. Більш широкий погляд на проблему синтезу наукового знання свідчить про необхідність відмови від вузького розгляду складних явищ і процесів управління та переходу до інших інноваційно-креативних способів продукування управлінських рішень із обов'язковим залученням інтелектуального потенціалу працівників підприємств та побудови ефективної системи їх мотивації.

Одним із шляхів розвитку теорії та методології інтелектуалізації управління є розуміння того, що об'єктом планування є не підприємство, а його холістичний розвиток. Даний підхід підтверджує актуальність напряму дисертаційного дослідження Чобіток В.І., цілі та внутрішньою логікою проведеного дослідження, в якому значна увага приділена методології вивчення і оцінюванню процесу інтелектуалізації управління холістичним розвитком підприємств.

Дослідження, проведені Чобіток В.І., пов'язані з науковими темами, що виконуються у рамках науково-дослідних робіт Української інженерно-педагогічної академії: «Фундаментальні основи визначення та формування конкурентоспроможного потенціалу підприємства в сучасних умовах» (номер державної реєстрації 0113U002198); «Управління розвитком підприємств в умовах сучасної економіки» (номер державної реєстрації 0113U007933); «Управління стійким розвитком суб'єктів господарювання в умовах соціально орієнтованої економіки» (номер державної реєстрації 0116U001487); «Управління розвитком суб'єктів господарювання на засадах інноваційної економіки» (номер державної реєстрації 0119U000326); у рамках науково-дослідної роботи Науково-дослідного центру індустриальних проблем розвитку Національної академії наук України за темою: «Адаптаційний потенціал забезпечення стійкого функціонування реального сектору економіки України в умовах глобальної нестабільності» (номер державної реєстрації 0119U102876).

Дисертаційна робота виконана відповідно до основних положень Стратегічного плану розвитку залізничного транспорту України на період до 2020 року (затверджено наказом Міністерства інфраструктури України від 21 грудня 2015 р. № 547), Національної транспортної стратегії України на період до 2030 року (затверджено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30 травня 2018 р. № 430-р).

2. Ступінь обґрутованості та достовірності наукових положень, висновків та результатів дисертаційної роботи

Наукові положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи Чобіток В.І. базуються на розробленні та науковому обґрунтуванні теоретико-методологічних положень, практичних рекомендацій щодо забезпечення інтелектуалізації управління холістичним розвитком підприємств у сучасних турбулентних умовах функціонування.

Автором при проведенні наукового дослідження були використані такі методи: абстрактно-логічний – для обґрунтування гносеологічних аспектів інтелектуалізації управління холістичним розвитком підприємств; методи теоретичного узагальнення, системного й історико-економічного аналізу – для систематизації теоретичних положень щодо сутності, цілей, функцій і принципів інтелектуалізації управління холістичним розвитком підприємств; аналізу і синтезу – для вивчення об'єкта дослідження і виявлення його складових елементів; таксономії – для розрахунку інтегральних показників розвитку підприємств; фінансово-економічного і статистичного аналізу – для визначення й узагальнення тенденцій змін рівня інтелектуалізації управління холістичним розвитком підприємств; кореляційно-регресійного аналізу – для визначення впливу показників діяльності підприємств; кластеризації (у рамках теорії розпізнавання образів) – для ідентифікації підприємств за рівнем їх розвитку; екстраполяції – для визначення прогнозних показників; графічний – для візуалізації висновків проведених досліджень.

Вихідну інформаційну базу дослідження становили законодавчі та нормативні акти України, вітчизняні та зарубіжні наукові публікації, офіційні статистичні матеріали, дані бухгалтерської звітності підприємств України.

Аналіз змісту дисертаційної роботи, опублікованих праць та автореферату підтверджує достатньо високий ступінь обґрутованості наукових положень, висновків і рекомендацій, що містяться у дисертації і виносяться на захист.

У вступі дисертаційної роботи автором обґрунтовано актуальність теми, визначено об'єкт і предмет дослідження, його мету й основні завдання, наведено методи дослідження, розкрито новизну і практичне значення одержаних результатів, зазначено форми їх апробації і використання (стор.35-48).

У першому розділі «Теоретичні засади інтелектуалізації управління холістичним розвитком підприємств» дисертантом досліджено економічну

етіологію процесу інтелектуалізації (стор.49-60) та проаналізовано сутність ідеї холізму в управлінні підприємствами (стор. 61-78); сформовано категоріальний силогізм інтелектуалізації управління холістичним розвитком підприємств (стор. 78-92).

У другому розділі «Методологічні положення інтелектуалізації управління холістичним розвитком підприємств» автором розглянуто історико-еволюційну трансформацію розвитку системи управління (стор.97-127); запропоновано методологічні підходи до наукового пізнання як основи інтелектуалізації управління холістичним розвитком підприємств (стор.127-144); сформовано методи і моделі для оцінки рівня розвитку промислових підприємств (стор.145-162).

У третьому розділі «Методичне забезпечення діагностики рівня розвитку промислових підприємств залізничного транспортного машинобудування» автором досліджено тенденції розвитку промислових підприємств залізничного транспортного машинобудування (стор.168-187) й розроблено науко-методичні аспекти до оцінки рівня розвитку промислових підприємств залізничного транспортного машинобудування (стор.188-201), проведено комплексну інтегральну оцінку рівня їх розвитку (стор. 202-215).

У четвертому розділі «Формування ефективної системи інтелектуалізації управління холістичним розвитком підприємств» дисертантом сформовано управлінські рішення до холістичного розвитку підприємств на основі кластерного підходу (стор. 220-237); удосконалено науко-практичні аспекти до локалізації та нейтралізації ризиків (стор. 238-279), та сформовано стратегічно-цільові комплекси інтелектуалізації управління холістичним розвитком промислових підприємств залізничного транспортного машинобудування (стор. 280-302).

У п'ятому розділі «Концептуальні основи інтелектуалізації управління холістичним розвитком промислових підприємств залізничного транспортного машинобудування» автором розроблено синектичний підхід до інтелектуалізації управління холістичним розвитком підприємств (стор. 309-326); побудовано детермінантно-мотиваційну основу формування та використання колективного інтелекту (стор. 326-386); сформовано інтегрований механізм (стор. 386-409) і розроблено концептуалізацію інтелектуалізації управління холістичним розвитком промислових підприємств залізничного транспортного машинобудування (стор. 409-432).

3. Наукова новизна отримана в дисертаційній роботі

Наукова новизна Чобіток В. І. полягає у науковому обґрунтуванні теоретико-методичних і методологічних основ інтелектуалізації управління холістичним розвитком підприємств, розробленні науково-практичних рекомендацій прикладного спрямування, а саме:

Серед елементів наукової новизни дисертаційної роботи можна відзначити вперше сформовано об'єктивні закономірності еволюційної трансформації системи управління як конвергентного підґрунтя холістичного розвитку підприємств, що створює парадигму змін базових архетипів і трансформацію типологічної стійкості й високого ступеня узагальнення. Поєднання різних за етимологією і масштабом трактувань наукових поглядів, надало можливість сформувати філософію мистецтва управління, що є підґрунтям до продукування нестандартних, креативних рішень для отримання позитивного синергетичного ефекту й активізації холістичних основ розвитку підприємств (стор. 97-126).

Автором розроблено концептуалізацію інтелектуалізації управління холістичним розвитком промислових підприємств залізничного транспортного машинобудування. Це дозволяє визначити інтелектуально-орієнтовані вектори розвитку на основі холістичного (цілісного) підходу, тобто модифікувати соціально-орієнтоване управління одночасно процесами і ресурсами, направлене на ефективну мотиваційну політику підприємств з достатнім рівнем результативності (стор. 409-432).

В дисертаційній роботі запропоновано методологічні аспекти інтелектуалізації управління холістичним розвитком підприємств на засадах процесів сцієнтизму й антисцієнтизму, які є основою формування відповідних управлінських систем і механізмів, удосконалення інтелектуально-інноваційних компетенцій персоналу, орієнтованих на підвищення рівня конкурентоспроможності вітчизняних підприємств (стор.127-144).

Інтегрований механізм інтелектуалізації управління холістичним розвитком підприємств, який сформовано автором базується на консолідації функціональних особливостей процесів інтелектуалізації управління і холістичного розвитку та є платформою для моделювання, імітації задач дослідження ринкових взаємодій між суб'єктами для координації різних моделей і програмних результатів їх діяльності (стор.386-409).

Запропонований автором категоріальний силогізм інтелектуалізації управління холістичним розвитком підприємств базується на системоутворюючій теоретичній індукційно-детермінованій основі використання теоретичного апарату дослідження через уточнення сутності понять «інтелектуалізація», «управління підприємствами», «розвиток підприємства». Це є підґрунтям для продукування нових підходів в управлінні з метою досягнення цілей розвитку і максимізації результатів діяльності підприємства, забезпечення ефективного функціонування за допомогою взаємозв'язку поетапних ад'ективних рішень у непередбачуваних ситуаціях (стор. 78-92).

Удосконалена модель прийняття ефективного управлінського рішення щодо впровадження стратегічно-цільових комплексів інтелектуалізації управління холістичним розвитком промислових підприємств залізничного транспортного машинобудування, яка базується на консолідований реалізації сукупності стратегічно-орієнтованих напрямів управління з урахуванням прямого й опосередкованого впливу мікро- та макросередовища. Що є основою для формування єдиної системи реалізації нововведень за допомогою використання групового інтелекту, знань, з урахуванням накопичених для модифікування конфігурації стратегічно-орієнтованих альтернатив холістичного розвитку (стор. 280-302).

Автором істотно вдосконалено синектичний підхід до інтелектуалізації управління холістичним розвитком підприємств залізничного транспортного машинобудування, який базується на потенційно-альтернативних можливостях акумулювання інтелектуально-інноваційної активності людських ресурсів (персоналу), що забезпечує перманентне дослідження проблем холістичного розвитку, генеруючи нові інтелектуально-потенційні ресурси, що радикально змінюють векторну направленість функціонування підприємства (стор. 309-326).

Вагому практичну значущість мають методичні аспекти забезпечення управління холістичним розвитком підприємств, які базуються на систематизації комплексних методів і моделей з урахуванням їх адекватності, точності, універсальності й економічності, що дозволяє достовірно оцінити рівень розвитку підприємств та є підґрунтям для забезпечення ефективності високоорганізованого інтелектуального управління холістичним розвитком підприємств (стор. 145-162).

Слід відзначити запропоновану автором парадигму мистецтва інтелектуалізації управління підприємством, яка базується на фундаментальних положеннях науки про управління, враховує багатоаспектність і різнохарактерну взаємопов'язаність складних системоутворюючих елементів, виявляє об'єктивні закони їх формування і розвитку в результаті інтенсивного продукування креативних знань (інтелектуалізація є провідною парадигмою управління). Ця парадигма визначає поліструктурну напрямленість нової економіки та формує детермінований причинно-наслідковий погляд, що дає можливість керівникам безпосередньо переходити від теоретичних знань до практичних дій для продукування і прийняття креативних рішень (стор. 49-60).

Дисертантом розроблено науково-практичний підхід до оцінки рівня розвитку промислових підприємств залізничного транспортного машинобудування, сутність якого полягає у формуванні системи комплексного оцінювання з використанням сукупності складових та їх показників, інтегральної оцінки рівня розвитку для продукування ефективних управлінських рішень, стратегічних цілей щодо удосконалення процесу інтелектуалізації управління холістичним розвитком (стор. 188-201).

Удосконалений автором науково-практичний підхід до локалізації і нейтралізації ризиків у процесі інтелектуалізації управління холістичним розвитком промислових підприємств залізничного транспортного машинобудування дозволяє розробити ефективну модель управління завдяки формуванню інтелектуально-інноваційних рішень та з меншими втратами подолати релевантний ризиковий спектр у процесі інтелектуалізації управління холістичним розвитком (стор. 238-279).

Значний практичний внесок дисертанта має мотиваційний механізм формування і використання колективного інтелекту в процесі забезпечення холістичного розвитку підприємств, що надає можливість забезпечити планомірний управлінський вплив за допомогою організаційних, економічних і соціальних заходів як керуючих імпульсів формування бізнес-моделей на конкурентних ринках та є основою відтворюального процесу усіх рівнів управління, що забезпечують холістичний розвиток підприємств (стор. 326-386).

4. Значимість отриманих результатів для науки і практичного використання

Результати дисертаційної роботи Чобіток В. І. характеризуються високим рівнем теоретичної і прикладної цінності. Теоретична цінність результатів дисертаційної роботи підтверджується їх використанням у навчальному процесі в Українській інженерно-педагогічній академії при підготовці фахівців другого рівня вищої освіти (магістр) із напряму 051 «Економіка» та 015.24 «Професійна освіта. Економіка» при викладанні дисциплін «Конкурентоспроможність підприємства», «Управління ресурсами» та «Економічне управління підприємствами» (довідка № 107-04-135 від 13.07.2020 р.).

Практичну цінність дисертаційної роботи Чобіток В. І. підтверджено застосуванням у діяльність суб'єктів господарювання. Зокрема пропозиції щодо формування моделі прийняття ефективного управлінського рішення щодо впровадження стратегічно-цільових комплексів інтелектуалізації управління холістичним розвитком промислових підприємств, яка була врахована в діяльності Виконавчого комітету Харківської міської ради (довідка № 08-21/1630/2-20 від 02.07.2020 р.); інтегрований механізм, який спрямований на розвиток процесу інтелектуалізації управління холістичним розвитком підприємств за допомогою мультиагентних технологій впроваджено в діяльність АТ «ПЛАСКЕ» (довідка № 0120721/1902-1 від 21.07.2020 р.); синектичний підхід до інтелектуалізації управління холістичним розвитком підприємств впроваджено в діяльність Філії «Українська залізнична швидкісна компанія» АТ «Укрзалізниця» (довідка № 01-35/12 від 22.04.2020 р.); концепцію інтелектуалізації управління холістичним розвитком промислових підприємств використано в дослідженнях Науково-дослідного центру індустріальних проблем розвитку Національної академії наук України (довідка № 01/63/1 від 22.07.2020 р.); методичні аспекти забезпечення управління холістичним розвитком підприємств впроваджено в роботу АТ «Івано-Франківський локомотиворемонтний завод» (довідка № 158/C1-25 від 27.02.2020 р.); методологію наукового пізнання як основи інтелектуалізації управління холістичним розвитком підприємств впроваджено в роботу Державного підприємства «Східний експертно-технічний центр Держпраці» (довідка № 1-06/293-01 від 11.11.2019 р.); науково-практичний підхід до локалізації та нейтралізації ризиків у процесі інтелектуалізації управління холістичним розвитком промислових підприємств впроваджено в діяльність

виробничого підрозділу «Лозівське локомотивне депо» регіональної філії «Південна залізниця» АТ «Укрзалізниця» (довідка № 258/к від 15.04.2020 р.); мотиваційний механізм формування і використання колективного інтелекту в процесі забезпечення холістичного розвитку підприємств впроваджено в діяльності Філії «Центральна станція зв'язку» АТ «Укрзалізниця» (довідка № 317/03 від 21.05.2020 р.); науково-практичний підхід до оцінки рівня розвитку промислових підприємств впроваджено в діяльність ТОВ «Виробничо-комерційна фірма «Електропромремонт»» (довідка № 33/2 16 від 25.03.2020 р.); парадигма мистецтва інтелектуалізації управління підприємством використана в діяльності ТОВ «ХАРКІВТРАНСМАШПРОЕКТ» (довідка № 025/C-1 від 20.01.2020 р.).

5. Повнота викладених результатів досліджень, висновків і рекомендацій в опублікованих працях

Результати дисертаційної роботи Чобіток В. І. опубліковано в 70 наукових працях, серед яких: 2 статті у колективних монографіях; 28 статей у наукових фахових виданнях України, із них 22 – у виданнях, внесених до наукометричних баз даних; 4 статті у зарубіжних виданнях, внесених до наукометричних баз даних; 2 статті в інших виданнях України; 34 публікацій тез доповідей у збірниках за матеріалами конференцій, 1 авторське право. Загальний обсяг публікацій становить 24,88 ум.-друк. арк., з яких особисто здобувачеві належить 20,66 ум. друк. арк. Кількість наукових праць у повній мірі відповідає вимогам МОН України та «Порядку присудження наукових ступенів».

Наукові положення дисертаційної роботи розглянуто та схвалено на науково-практичних конференціях, зокрема: «Політика корпоративної соціальної відповідальності в контексті сталого соціально-економічного розвитку» (Донецьк, 2013); «Україна у світовому інтеграційному просторі: економічні, соціальні, політичні та екологічні проблеми» (Донецьк, 2013); «Актуальні проблеми формування та управління потенціалом підприємств в умовах інноваційно-інвестиційного розвитку» (Харків, 2013); «Управління функціонуванням та розвитком економічних систем в умовах глобальних перетворень» (Харків, 2014); «Фінансові механізми сталого розвитку економіки: теоретичний та практичний аспекти» (Дніпропетровськ, 2015); «Функціонування економічних систем в умовах постіндустріального розвитку» (Харків, 2015); «Актуальні проблеми соціально-економічних систем

в умовах трансформаційної економіки» (Дніпропетровськ, 2016); «Міжнародні транспортні коридори та корпоративна логістика» (Харків, 2016); «Актуальні проблеми економічного розвитку України в умовах інтеграції: досягнення та проблеми» (Харків, 2016); «Актуальні проблеми економіки та управління в умовах системної кризи» (Львів, 2017); «Студенти та молодь – для майбутнього країни» (Бахмут, 2017); «Технології та інфраструктура транспорту» (Харків, 2018); «Сучасні проблеми менеджменту» (Київ, 2018); «Економічний розвиток держави та її соціальна стабільність» (Полтава, 2018); «Актуальні проблеми соціально-економічних систем в умовах трансформаційної економіки» (Дніпро, 2018); «Актуальні питання економіки, фінансів та сучасного менеджменту» (Київ, 2018); «Сучасні підходи до креативного управління економічними процесами» (Київ, 2018); «Розвиток фінансів, банківської справи та страхування в Україні та світі» (Київ, 2018); «Сучасні технології в енергетиці, електромеханіці, системах управління та машинобудуванні» (Бахмут, 2018); «Міжнародна транспортна інфраструктура, індустріальні центри та корпоративна логістика» (Харків, 2019); «Перспективні напрямки розвитку економіки, обліку, фінансів та права: теорія і практика» (Полтава, 2019); «NEW ECONOMICS – 2019» (Київ, 2019); «Інноваційні трансформації в сучасній освіті: виклики, реалії, стратегії» (Одеса, 2019); «Актуальні проблеми розвитку ресторанного, готельного та туристичного бізнесу в умовах світової інтеграції: досягнення та перспективи» (Харків-Варна, 2019); «Сталий розвиток – стан та перспективи» (Львів-Славське, 2020); «Актуальні проблеми соціально-економічних систем в умовах трансформаційної економіки» (Дніпро, 2020); «Актуальні проблеми інноваційного розвитку кластерного підприємництва в Україні» (Київ, 2020); «Фінансово-економічна інтеграція: вплив на соціально-економічний розвиток держави та регіонів» (Харків, 2020); «Науково-практична конференція науково-педагогічних працівників, науковців, аспірантів та співробітників академії» (Харків, 2015, 2016, 2019, 2020); «Сучасні підходи до креативного управління економічними процесами» (Київ, 2020); «Розбудова єдиного відкритого інформаційного простору освіти впродовж життя» (Київ-Харків, 2020).

6. Відповідність оформлення дисертації чинним вимогам

Дисертація складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, додатків, списку використаних літературних джерел. Загальний обсяг роботи – 625

сторінок машинописного тексту. Дисертація містить 47 таблиць, з них 13 займають 20 повних сторінок; 118 рисунків, з них 31 займають 31 повну сторінку; 30 додатків – на 131 сторінці; список використаних джерел з 525 найменувань – на 53 сторінках. Обсяг основного тексту дисертації становить 390 сторінки.

Логіка дисертаційного дослідження підпорядкована поставленій меті та завданням, визначає структуру роботи. Структура дисертаційної роботи узгоджується з назвою, метою та завданнями дослідження, її оформлення відповідає чинним вимогам, наукові положення викладено конкретно, логічно, висновки і рекомендації ґрунтуються на результатах авторських досліджень проблеми.

Автореферат розкриває основні положення дисертаційної роботи і відповідає її змісту та структурі. Текст автореферату не містить положень, які не знайшли відображення в дисертації. Оформлення автореферату і дисертації виконано відповідно до чинних вимог МОН України.

7. Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи

Відзначаючи загальний високий рівень обґрунтованості теоретичних та прикладних досліджень, виконаних в роботі Чобіток В. І., її цілісність та логіку викладу матеріалів, можна вказати і на наявність деяких дискусійних положень:

1. Дисерант на стор. 65 дисертації наголошує на тому, що необхідно формувати процес інтелектуалізації за рахунок підвищення інтелектуального потенціалу (спеціальна освіта, безперервна освіта); створення інкубаторів бізнес-ідей (на базі навчальних закладів та суб’єктів господарювання); створення кластерів (інноваційних за галузями промисловості, за регіонами та ін.); інтернаціоналізації (орієнтири на глобальні ринки). Доцільно було б запропонувати механізм взаємодії цих напрямів розвитку процесу інтелектуалізації та визначити роль держави у створенні умов для функціонування інноваційних платформ, що надасть можливість промисловим підприємствам впроваджувати активно та вчасно інноваційні продукти у свою діяльність.

2. Автор у параграфі 1.3 (стор. 80-81) детально розглядає та аналізує економічну сутність поняття «інтелектуалізація», надає авторське бачення цього поняття, а саме, «...це процес, направлений на посилення використання інтелектуально-знаннєвих активів підприємств, з

використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для продукування нових підходів в управлінні розвитком підприємств». Доцільно було б розглянути складові, які включаються до формування сутності цього поняття, а саме: інтелектуальний потенціал, інтелектуальні ресурси, інтелектуальна культура, ноу-хау тощо, що надало б можливість більш детально розглянути змістовну наповнюваність цього поняття.

3. Автором в рамках дослідження, наведено змістовну характеристику сутності поняття «розвиток підприємства» (рис. 1.13, стор. 89), що є основною для побудови якісної системи оцінки розвитку підприємств як економічного процесу. На нашу думку, доцільно було б цей агрегований показник доповнити факторами впливу, тому, що в сучасних умовах на розвиток підприємства в більшій частині впливають зовнішні фактори, а саме: податкове законодавство, політичні зміни, соціально-економічний стан та економічні кризи. Всі ці фактори обов'язково необхідно враховувати при формуванні процесу інтелектуалізації управління холістичним розвитком підприємств.

4. Автором в дисертаційній роботі на стор. 134 зазначено, що в процесі розвитку періодично виникають кризові епохи, коли історично складена і закріплена традиція «категоріальна модель світу» перестає забезпечувати трансляцію нового досвіду, виникає необхідність продукування нових видів діяльності. На нашу думку, необхідно було б більш детально розкрити в роботі сутність економічних криз та визначити їх вплив на процес холістичного розвитку підприємств.

5. На стор. 254 дисертаційної роботи автор наголошує на тому, що формування системи оцінки ризиків на промислових підприємствах залізничного транспортного машинобудування повинно включати не тільки ідентифікацію ризиків, але й оцінювати та встановлювати, чи може брати їх на себе промислове підприємство, а також визначати, чи виправдана очікувана дохідність від ризиків. Доцільно було б конкретно означити, які структурні підрозділи та на яких етапах повинні визначати ступінь впливу ризиків; необхідно було б визначити, хто саме повинен генерувати ідеї до розробки заходів щодо їх локалізації та ліквідації на оперативному, тактичному і стратегічному рівнях.

6. В дисертаційній роботі на стор. 324-325 розглянуто та запропоновано впровадження системи грейдерування, яка дозволяє побудувати ієрархію посад в залежності від їх цінності для підприємства та розробити відповідну систему оплати праці, точніше, базову

винагороду, яку працівники отримують за виконання посадових обов'язків на відповідному їм рівні. З нашої точки зору, доцільно було б запропонувати управлінський механізм формування грейду та визначити його управлінську ефективність.

7. Дисертантом змістово розглянуто детермінантно-мотиваційну основу формування та використання колективного інтелекту в процесі забезпечення холістичного розвитку підприємств в параграфі 5.2 дисертації, на нашу думку, доцільно було б провести аналіз зміни потреб працівників відповідно до кожного етапу розвитку суспільства. Певного уточнення потребує визначення впливу зовнішнього середовища на трансформацію потреб працівника, як об'єкту соціально-економічних відносин. Це надало б змогу більш конкретно розробити систему мотивації для заохочення працівника до процесу інтелектуалізації, що відповідно, позитивно відобразилося б на забезпеченні холістичного розвитку підприємств.

8. Автор на стор. 406-408 пропонує використання мультиагентних технологій в процесі інтелектуалізації управління холістичним розвитком промислових підприємств залізничного транспортного машинобудування, не зовсім зрозуміло, яким чином та за якими критеріями буде проводитися відбір інтелектуальних агентів, хто буде координувати, оцінювати та контролювати їх діяльність.

Наведені зауваження не зменшують загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи та висвітлених в ній результатів.

8. Загальний висновок

Дисертаційна робота Чобіток Вікторії Іванівни є завершеною працею, в якій отримано нові методологічні положення й прикладні аспекти, що в сукупності розв'язують конкретну наукову проблему забезпечення інтелектуалізації управління холістичним розвитком підприємств у сучасних турбулентних умовах функціонування під впливом ендогенних та екзогенних факторів.

Робота виконана на високому рівні, представляє собою логічно побудоване дослідження, що містить достатню кількість елементів наукової новизни. Опубліковані автором праці повністю висвітлюють основні результати дисертації. Зміст автoreферату повністю ідентичний основним положенням дисертації.

Таким чином, за результатами вищенаведеного слід відзначити, що дисертаційна робота Чобіток В. І. на тему «Інтелектуалізація управління холістичним розвитком підприємств» відповідає чинним вимогам МОН України, які висуваються до дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук, у тому числі пунктам 9, 10, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», який затверджений Постановою Кабінету Міністрів України № 576 від 24.07.2013 р. (зі змінами та доповненнями). Це надає можливість стверджувати, що Чобіток Вікторія Іванівна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент:

директор інституту
економіки і менеджменту
Національного університету
«Львівська політехніка»
МОН України,
заслужений працівник народної
освіти України,
доктор економічних наук, професор

О. Е. Кузьмін

Підпис д.е.н., проф. О.Є. Кузьміна засвідчує:
Вчений секретар Національного
університету «Львівська політехніка»

Р. Б. Брилинський

Відмінно отримано
16 листопада 2013 року
Учений секретар
спеціалізованої вченої комісії
результати № 04.820.05